

Peik kontra Vilgot

Niels Fredrik Dahl *Úton egy barát felé*, Scolar Kiadó, Budapest, 2008, fordította Földényi Júlia

Több mint négy esztendővel ezelőtt jelent meg Niels Fredrik Dahl norvég író-költő-drámaíró „visszafejlődés-regénye”, „ellen-Bildungsroman”-ja, a norvég ügyekben abszolút szakértőnek számító fordító, Földényi Júlia kísérőtanulmányának találó kifejezését parafrázálva. Jó volna, ha tévednék, de az az érzésem, hogy az előkelő skandináv Brage-díj és a regény átütő európai sikere ellenére ez a komor remekmű kis hazánkban még nem „honosodott meg” igazán. Valószínűleg azért, mert sokunk számára a távoli Norvégiában élő gyermekek világa még mindig Barbra Ring varázslatos kislány-regényével, a *Peik*-kel egyenlő, egy árva gyerekről, aki tengerbe fulladt apja halála után igazi családra talál Krisztiániában, azaz Oslóban, bogaras, de melegszívű Pável bácsikájánál, s az őt befogadó, lármás unokatestvéri lánybanda körében. Ugyanez a derű és nyüzsgés jellemzi egy későbbi északi szerző, a svéd Astrid Lindgren árvaságot, betegséget, szűkölködést megszépítő írásait, s a belőlük készült filmeket is. Hogy azután most korbácsütés-szerűen hasson ránk – az ugyancsak norvég származású, de Walesben felnőtt „másik” Dahl, Roald önéletrajzi regényeinek hangnemére egy csöppet sem emlékeztető módon – a Niels Fredrik Dahl-teremtette, szorongató, hiátusokkal és elhallgatásokkal teli légkör. Ez a csak névrokon „ifjabbik Dahl”, Linn Ullmann író férje, aki 1957-ben született, le sem tagadhatná, hogy a regényírás mellett poéta és drámaíró is, még hozzá olyan drámaíró, aki *Henrik és Emilie* című, 2006-ban, az Ibsen év tiszteletére írott színdarabjával nyíltan az ibseni örökség egyik továbbvivőjének vallotta magát. Művének középpontjában egy végzetesen magányos kislány, Vilgot áll, aki kapcsolatok nélkül ténfereg, őt gyöngéden szerető, de már fiatalon a rák áldozataként vergődő újságíró anyja és szörnyű gyerekkori kínzásokat leplezgető kenyérgyári igazgató apja között. A könyv egyik, a horrorszerű részleteknél is megrendítőbb jelenete az, amikor Vilgot lakájt játszva, négy morfiumtablettát „szolgál fel” anyjának, karácsonyesti

csemegeként, majd magát- egyetlen neki rendelt ünnepi lakomaként – iszapsűrű Nesquick-löttyel kényezteti. Vilgot éppúgy útra kel, mint vagy három generációval korábbi kis „ősatyja”, Peik, őt azonban nem életét, személyiségét előbbre lendítő, jótékony lelkek veszik körül, hanem sötét erők, vagy a legjobb esetben is egy cirkusz porondjára illő figurák. Lange birtokos, alias Hoff grófja, a Norvég Amatőrfilmes Fiúk Egyletének egykori tagja, azután a házukban lakó Adelaide és életveszélyesen konyakvedelő apja, továbbá Damm, a goromba festőművész, aki összeveri a képeit lopva megcsodáló gyereket. De ugyanilyen „furcsa pár” Halvor szomszédék is, az Ősz melléknévre hallgató férj és felesége, Høst néni. Akinek halála – anyja végső búcsújával felerősítve – rettenetes és ugyanakkor találó képet indukál a gyermekben, a halandóság természetrajzáról: „Haldoklik, ez a szó jár Vilgot eszébe. Vagyis széttöredezik lassan. Høst néni darabokra mállik, Høst néni nemsokára csak rostszalak halmaza lesz, és én még csak nem is láttam őt soha. Mindannyian haldoklunk, mondja anyja. Én széttöredezek, anyja széttöredezik, apa széttöredezik.” De ne gondoljuk, hogy az anyja megkétszerezett morbiditású – mert a *Piroska és a farkas*, e mi tagadás, itt-ott nagyon szadista Grimm mese szavaival búcsúzó – haldoklásánál rosszabb már nem várhat Vilgotra. Életében ugyanis apránként, először lopakodva, majd teljes agresszivitással megjelenik az őt fajtalankodásra kényszerítő, kegyetlen és kiszámíthatatlan Kóláseember is. A tőle elszenvedett, senkivel meg nem osztható testi és lelki sérelmek, megaláztatások hatására Vilgot egy életre a kapcsolatteremtés élőhalottja lesz, sem embert, sem állatot nem enged közel magához, még a megszelidíteni vágyott elefántot sem, amelyet hol brutálisan megsebesít, hol gyógyíthatni próbál. Aligha véletlen, hogy Vilgot egyik korai, meghatározó élménye egy apjával töltött cirkuszi este. Maga a cirkusz – sokunk gyerekkori emléke ez – bármilyen mulattatónak szánt hely is, tele van veszélyekkel, félelemmel, nem ritkán torz, vagy eltorzított testek látványával. „S fel-felbukkan egy fehér elefánt” (Szabó Ede ford.) – csendülhetnek fel bennünk Rilke halhatatlan versének, a *Körhintá*-nak a Dahl-teremtette borzongató hangulathoz oly közeli szavai. Igen, Niels Fredrik Dahl regénye is szédítő-örvénylő *verbális körhinta*, elolvasásához bátorság kell, de

megéri. Aki elolvassa, talán kevesebbszer, kevésbé fog másokat, különösen gyermekeket, megbántani és megsebezni. A költőien árnyalt, „suttogásokat és sikolyokat” egyaránt híven érzékeltető fordítás Földényi Júlia művészi igényű munkája.

Petróczi Éva